
**BIOLOGIYA TA'LIMIGA KOMPETENSIYAVIY YONDOSHUVNI JORIY
ETISH VA TA'LIM JARAYONINI OPTIMALLASHTIRISHDA
ELEKTRON AXBOROT TA'LIM RESURSLARINI YARATISH
METODIKASI**

Saparov Kalandar Abdullayevich
Nizomiy nomidagi Toshkent
davlat pedagogika universiteti
“Zoologiya va anatomiya” kafedrası
professori., biologiya fanlari doktori

Haytbayeva Sayyora Raximberganovna
Toshkent shahar Chilonzor tumani
178-IDUM biologiya fani o'qituvchisi

Mustaqil taraqqiyot yo'lidan borayotgan mamlakatimizning hozirgi davrdagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish tamoyillari dunyoning rivojlangan mamlakatlar qatoridan munosib o'rin olish uchun ma'naviy salohiyatimizni va iqtisodiy qudratimizni yanada oshirish, ularni XXI asr ilmiy-texnika taraqqiyoti talablariga javob beradigan tarzda qayta qurishni talab qiladi. Buning uchun yoshlarimizning erkin, mustaqil fikrlash qobiliyatlarini yanada rivojlantirish, ularning bilim salohiyatlarini jahon andazalariga mos ravishda oshirish hamda kelajakda xalqimizga astoyidil xizmat qiladigan kasb egasi bo'lib yetishishlari uchun shart-sharoitlarni yaratishni taqozo etadi. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasiga muvofiq, O'zbekistonning 2030 yilga kelib PISA – O'quvchilarning ta'lim sohasidagi yutuqlarini baholash bo'yicha xalqaro dasturida birinchi 30 ta ilg'or mamlakat qatoriga kirishiga erishish belgilangan. Unda, ta'lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillari bosqichma-bosqich tatbiq etish hamda “...xalq ta'limi sohasiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion loyihalarni joriy etish” xalq ta'limi tizimining asosiy maqsad va rivojlanish yo'nalishlaridan biri etib belgilangan [1].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida” gi PF-60-sonli Farmoni [2] da ham 2026 yilga qadar o'quv dasturlari va darsliklarni ilg'or xorijiy tajriba asosida to'la qayta ko'rib chiqib, amalda joriy etish(47-maqsad), xususan milliy o'quv dasturiga asosan 2026 yilga qadar 699 nomdagi, shu jumladan 2022 yilda 296 nomdagi yangi darsliklar, mashq daftarlari,

o'qituvchi metodika kitoblari hamda mobil ilovalarni yaratish dolzarb vazifalar sifatida belgilangan.

Ushbu ko'rsatilgan vazifalar ijrosining ta'lim tizimining barcha bosqichlarida amalga oshirilishi mamlakatimiz ta'lim tizimi samaradorligining oshirilishiga zamin yaratadi. Xususan, umumta'lim maktablarida biologiya ta'limini optimallashtirishda elektron ta'lim resurslarini yaratish va joriy etish orqali o'quvchilarning axborot kompetentligini takomillashtirishga xizmat qiladi. Zero, biolog olim O.Mavlonov ta'biri bilan aytganda, "Biologiya tirik tabiat to'g'risidagi fanlar majmui hisoblanadi" [3]. Shuning uchun o'quvchilarda tirik tabiat to'g'risida puxta bilim, ko'nikma va malakalar hosil qilishda elektron axborot ta'lim resurslar (EATR) katta ahamiyat kasb etadi. EATR lari qo'llanilgan biologiya darslarida o'quvchilar tabiat hodisalari, tabiiy jarayonlar, atrof-muhit, inson va tabiat munosabatlari bo'yicha chuqur bilimlarga ega bo'ladilar.

I.T.Azimovning fikriga ko'ra, biologiya darslarida o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikr yuritish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun avvalo, o'quvchilarning darsda mustaqil ishlari uchun o'quv topishirqlarini tuzishi, biologik ob'ektlar, tabiatdagi mavsumiy o'zgarishlarni o'rganish maqsadida tajriba va kuzatish o'tkazish yuzasidan ko'rsatmalar tayyorlashi, ta'lim-tarbiya jarayonlarida rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyalarini qo'llashi, o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olgan holda ularning mustaqil ta'limi uchun qo'shimcha adabiyotlar va multimedialarni tanlashi lozim [4].

Bizning fikrimizcha, o'quvchilarning biologiya fanidan kompetentligini oshirishda EATRLaridan foydalanishda quyidagilarga e'tibor qaratish lozim: - o'rganilayotgan o'quv-malumotlarni animatsiya, audio va video shaklda taqdim etish; - o'quvchi idrok va bilish jarayonining to'liq ishtirokchisiga aylanadigan o'quv jarayonida o'qituvchi hamda o'quvchilarning interfaol hamkorligi; - har xil tashqi axborot manbalari bilan mustaqil ishlash imkoniyati; - o'quvchilar tomonidan o'quv jarayonida olingan bilim va ko'nikmalarni onlayn test sinovlari tizimlari orqali doimiy monitoring qilish va baholash.

Yuqoridagi fikrlardan shuni aytish mumkinki, biologiya fanidan o'quvchilarning kompetentligini shakllantirishda EATRLarini integratsiyalash asosida zamonaviy o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqish uchun o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarishning didaktik tamoyillari, shaxs faoliyatining asosiy qoidalari hamda o'quvchilarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, o'rganish uchun shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarga asoslangan barcha kerakli imkoniyatlar mavjud bo'lishi zarur degan xulosaga kelish mumkin. O'quvchilarning kompetentligini shakllantirishga mo'ljallangan EATRLardan foydalanish vaqtida tasodifiy shakllantirilishi kerak. Bundan tashqari, turli

o'quvchilar tomonidan olingan vazifalar bir-biridan farq qilishi talab etiladi. Bu pedagogik o'lchovlarning ob'ektivligi va yetarliligini ta'minlash uchun ta'lim ehtiyojlariga javob beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi «O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi PF-5712-sonli Farmoni // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida” gi PF-60-sonli Farmoni.
3. Mavlonov O. Biologiya. O'quv qo'llanma. Toshkent, “O'qituvchi” nashriyoti. 2003 yil, 366-b.
4. Azimov I.T. Biologiya o'qitish metodikasi. Pedagogika oliy o'quv yurtlari “Biologiya” ta'lim yo'nalishi talabalari uchun o'quv qo'llanma. “Mahalla va oila nashriyoti”. Toshkent-2023. 64-66-b.
5. Tolipova J.O. G'ofurov A.T. Biologiya o'qitish metodikasi // Darslik. – Toshkent, 2012. – 239 b.
6. Ратнер Ф.Л. Разработка электронных образовательных ресурсов: зарубежный опыт // Учебно-методическое пособие по направлению «Электронные образовательные ресурсы». – Казань: КГУ, 2008. –104 с.
7. Qaraxonova L.M. Biologiyani o'qitishda elektron ta'limiy resurslardan foydalanish metodikasini takomillashtirish (7-sinf misolida) // Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2020. – 46 b.